

Uniwersytet Zielonogórski
Wydział Nauk Społecznych
Instytut Pedagogiki
mgr Marcin Radziwołek

**SKUTECZNOŚĆ STRATEGII PROFILAKTYKI SZKOLNEJ
W ZAKRESIE ZACHOWAŃ RYZYKOWNYCH MŁODZIEŻY-
CZĘSTOCHOWSKICH SZKÓŁ ŚREDNICH**

Praca doktorska napisana pod naukowym kierunkiem dr hab. Małgorzaty Przybysz-Zaremba

Streszczenie

Profilaktyka szkolna w zakresie zachowań ryzykownych młodzieży wciąż budzi zainteresowanie naukowców, nauczycieli i pedagogów. Potrzeba prowadzenia działań profilaktycznych w szkole staje się coraz bardziej aktualna ze względu na zwiększającą liczbę zaburzeń w zachowaniu wśród współczesnej młodzieży. Analizując wnikliwie literaturę naukową i badania empiryczne dotyczące zachowań ryzykownych i sposobów profilaktyki zauważyć można, iż zainteresowanie tematem jest znaczące. Niektóre działania profilaktyczne są nieskuteczne, dlatego wymagają ciągłej modyfikacji ze względu na zmieniającą się dynamikę zachowań ryzykownych wśród młodzieży.

Celem teoretycznym badań było przeanalizowanie działań wychowawczo-profilaktycznych stosowanych na terenie badanych szkół oraz weryfikowanie ich skuteczności. Celem poznawczym badań było poznanie zachowań ryzykownych występujących wśród młodzieży częstochowskich szkół średnich oraz zdiagnozowanie podejmowanych przez szkoły działań profilaktycznych. Uszczegółowieniem celu poznawczego było rozpoznanie, jaką wiedzę w zakresie zachowań ryzykownych dysponuje młodzież, ze szczególnym uwzględnieniem wiedzy na temat uwarunkowań i skutków podejmowanych zachowań ryzykownych. W zakresie weryfikacji skuteczności oddziaływań profilaktycznych skupiono się na ocenie efektywności realizowanych działań profilaktycznych przez kadrę pedagogiczną oraz na ocenie skuteczności profilaktyki w opinii badanej młodzieży. Celem praktycznym w pracy było opracowanie w oparciu o uzyskane wyniki wskazówek/rekomendacji skierowanych do realizujących profilaktykę szkolną (nauczycieli, wychowawców, pedagogów) dotyczących działań profilaktycznych w celu

zwiększenia ich skuteczności. Przeprowadzone przez doktoranta i zamieszczone w dysertacji badania były ukierunkowane na analizę potrzeb szkół w zakresie profilaktyki i zachowań ryzykownych częstochowskich szkół średnich ze szczególnym uwzględnieniem skuteczności działań profilaktycznych.

Przedłożona praca składa się z siedmiu rozdziałów. Pierwszy i drugi rozdział stanowi część teoretyczną, w której przeanalizowano literaturę przedmiotu dotyczącą zachowań ryzykownych i ich wpływu na rozwój psychospołeczny młodzieży oraz strategię profilaktyki szkolnej z uwzględnieniem aksjologicznych działań wychowawczo-profilaktycznych. Rozdział trzeci zawiera metodologiczne podstawy badań, w którym przedstawiono cel pracy, problemy badawcze i hipotezy, zmienne i wskaźniki oraz metody, techniki i narzędzia badawcze. Rozdział czwarty zawiera informacje dotyczące dynamiki zachowań ryzykownych występujących wśród młodzieży częstochowskich szkół średnich. Analizie poddano występowanie, wiedzę uczniów i uwarunkowania dotyczące zachowań ryzykownych. Rozdział zawiera badania dotyczące płci, wieku, miejsca zamieszkania oraz struktury rodziny badanej młodzieży a rodzajem i częstotliwością występowania zachowań ryzykownych. Rozdział piąty zawiera materiał empiryczny dotyczący strategii profilaktyki szkolnej w zakresie zachowań ryzykownych i ich skuteczności w badanych szkołach. Analizie poddano podstawy prawno - organizacyjne profilaktyki, diagnozę potrzeb wychowanków, programy wychowawczo-profilaktyczne w badanych szkołach oraz realizację treści wychowawczo-profilaktycznych przez nauczycieli, pedagogów i innych specjalistów. Rozdział szósty dotyczy treści związanych ze skutecznością działań profilaktycznych w opinii nauczycieli i pedagogów szkolnych. Analizie poddano uwarunkowania skuteczności działań profilaktycznych w opinii nauczycieli i pedagogów, ewaluację szkolnych programów wychowawczo-profilaktycznych oraz przeprowadzono analizę statystyczną względem wieku, doświadczenia, stażu pracy nauczycieli względem skuteczności realizacji strategii profilaktycznych. Rozdział siódmy zawiera materiał dotyczący skuteczności działań profilaktycznych realizowanych w badanych placówkach w opinii młodzieży. Analizie poddano wiedzę uczniów dotyczącą strategii profilaktycznych prowadzonych na terenie badanych placówek. Weryfikacji poddano również oczekiwania uczniów wobec działań profilaktycznych oraz zweryfikowano ocenę skuteczności strategii profilaktycznych. Praca zawiera materiał dotyczący weryfikacji hipotez oraz wnioski z badań, które stanowią podsumowanie pracy. Zamieszczone zostały również rekomendacji w zakresie zmiany i udoskonalenia strategii profilaktycznych w kwestii zachowań ryzykownych prowadzonych w szkołach średnich.